

СЕКЦІЯ 7 ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 338

Огданський К.М.*декан факультету менеджменту
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

У статті автор проводить аналіз наукових тлумачень складових суспільного розвитку та визначає певні протиріччя в процесі формування якісного інструментарію. Починаючи із наукових розробок вчених Стародавньої Греції та сучасних представників різних наукових течій ми бачимо велику концентрацію уваги питанням «розвитку», «зростання», «динаміці». Але підходи до визначення цих категорій та їх типи ускладнюють процес розуміння комплексного явища, такого як, «суспільний розвиток». Під час розробки якісних інструментів для регулювання суспільного розвитку ми маємо мати чітке структурування його елементів з визначенням основних напрямів застосування.

Ключові слова: зростання, розвиток, регулювання, суспільний розвиток, економічне зростання, економічний розвиток, соціальний розвиток, динаміка.

Огданский К.Н. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ В УКРАИНЕ: СОВРЕМЕННЫЙ АСПЕКТ

Автор в работе проводит анализ научных определений трех составляющих общественного развития и определяет главные противоречия в процессе формирования качественного инструментария. Еще ученые Древней Греции затронули такие категории как «развитие», «рост», «динамика». Автор в статье констатирует, что современные ученые до сих пор находятся в дискуссии по этим терминам. Поэтому для разработки и применения действенных инструментов регулирования общественного развития первоочередным является четкое структурирование составляющих общественного развития.

Ключевые слова: развитие, рост, регулирование, общественное развитие, экономический рост, экономическое развитие, социальное развитие, динамика.

Ohdanskyi K.M. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS REGULATION OF SOCIAL DEVELOPMENT IN UKRAINE: MODERN ASPECT

The author in his article makes the analysis of the scientific definitions of the main components of public development. In the analysis the author identifies the main contradiction in the process of their formation. Since the teachings of the ancient Greek scholars actively studied categories such as «development», «growth», «dynamic». The author of the article notes that modern scholars there is no consensus on the terminology of public development. Therefore, to develop and apply effective tools for regulating public development priority is the clear structuring of the components of public development. To this end, the author conducts an epistemological study of economic development and social development.

Keywords: development, growth, regulation, public development, economic growth, economic development, social development, dynamics.

Постановка проблеми. Ще на початку 90-х років ХХ ст. Україна задекларувала своє прагнення до забезпечення сталого розвитку. Термін «сталий розвиток», запропонований на конференції ООН по природному середовищу і розвитку у 1992 році, за своєю сутністю зводиться до підтримання такої специфіки суспільних змін, «...що задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [9, с. 26-27]. Відповідно до цієї констатації конструкцію сталого розвитку формують такі складові як економічна, соціальна і екологічна. Економічна специфіка реалізації «сталого розвитку» пов'язана з ресурсозбереженням, соціальна – зі спрямованістю на збереження стабільності соціальних систем через забезпеченням справедливо розподілу благ, а екологічна – з підтриманням здібностей до самовідновлення. І, що важливо, всі три елементи сталого розвитку повинні розглядатися і реалізовуватися одночасно й збалансовано.

Проте національне поле запровадження концепції сталого розвитку не підтверджує утвердження сфор-

мованих теоретичних уявлень емпіричним досвідом. У цьому контексті сучасні реалії щодо сталого розвитку свідчать про те, що в нашій країні так і не створено механізму надання йому керованої динаміки. Більш того, згідно вживання в Україні поняття «сталий розвиток» для позначення неухильного зростання економічних показників його реалізацію не підтверджують навіть довгострокові прогнози. Так, за розрахунками вчених ДУ ІЕП НАН України зміни показника ВВП на особу населення впритул до 2050 р. будуть настільки незначними, що за Україною зберуться низькі місця у світових рейтингах [6, с. 128-130].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Така перспектива вимагає пошуку шляхів створення умов і розробки інструментальних засобів забезпечення стійкого розвитку. В контексті цієї вимоги є потреба підкреслити таку немаловажну обставину як залучення національної наукової спільноти до вирішення проблеми сталого розвитку практично одночасно з зарубіжними фахівцями. Україні не припало рухатися у фарватері наукових розробок з цієї проблеми і

вона реально була й залишається на вістрі здобутків наукової думки. Питаннями складових сталого розвитку займалися такі провідні українські вчені як О. Білорус [1], З. Герасимчук [3], М. Згуровський [11], Б. Данилишин [5], Л. Масловська [7], Л. Мельник [8], М. Хвесик [12] та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Емпіричні реалії не підтверджують рішення всіх питань проблеми, пов'язаних з теоретичним і методологічним забезпеченням сталого розвитку. До того ж, за результатами узагальнення нової реальності виокремлюється позиція, за якою її сучасне пояснення унеможливується на основі сформованого поняттєвого і інструментального апарату. Справа у тому, що розроблені і запропоновані до використання методики діагностики складових сталого розвитку базуються на концепції статичності. Між тим сама поява терміну сталій розвиток обумовлена проявом змін характеристик його складових в межах певних діапазонів, що вимагає залучення теорії динаміки. Системне утворення, яким є сталій розвиток, має свій початок і кінець, розвивається в межах певного простору і часу. Доводиться констатувати, що зазвичай саме цей, по суті визначальний методологічний аспект залишається поза увагою досліджень. Відомі українські вчені і державні діячі В. Семиноженко і В. Геєць з цього приводу наголошували, що «...однією з ключових проблем українських стратегічних документів є нерозуміння динамічності, мінливості... Практично в кожному документі не враховано зміни, які відбуваються...» [10, с. 4].

У зв'язку з тим, що слід рахуватися з приведеним застереженням постає об'єктивна необхідність у розробці нових концептуальних засад інформаційно-інструментального забезпечення й регулювання сталого розвитку на основі динамічного підходу.

Наявна наукова спадщина, яка утримує в собі туманність терміну «динаміка» і до певної міри відповідно етапам суспільного просування до цивілізаційного життя розкриває його природу, адсорбує в собі безліч визначень різнопланового характеру. Узагальнення спектру концептуальних поглядів на сутність поняття «динаміка» дозволило кваліфікувати його як спрямований у просторі і часі процес, описуваний кількісними і якісними характеристиками. За класичними канонами динамічний процес на будь-якому з ієрархічних рівнів управління можна уявити як комплекс змін його екологічної, економічної та соціальної сфери.

Наявність в соціально-економічних процесах усіх складових динаміки дозволяє надати соціально-еколого-економічній динаміці концепт такого характеру: це процес безперервної цілеспрямованої зміни соціальних, екологічних і економічних параметрів у взаємозв'язку і взаємообумовленості з відповідним домінуванням одного з них і рухом у напрямку цивілізаційного прогресування. Власне соціально-еколого-економічна динаміка являє собою інтегральну траєкторію по якій рухається суспільство. Таке розуміння суспільної динаміки дозволить конкретніше формулювати стратегію і тактику реформаційних перетворень.

Приведені аргументи щодо можливості імплементації до економічної системи «теорії динаміки» надають можливість оконтурити поняття «економічної динаміки», «соціальної динаміки», «екологічної динаміки», як локальних процесів змін параметрів економічної системи у часі і просторі в певному відповідному їм напрямку.

На наш погляд, економічну динаміку слід пов'язувати з процесом закономірної зміни у часі та просторі кількісних і якісних параметрів економічної підсистеми, спрямованим на досягнення певного сукупного результату.

Щодо соціальної динаміки, то вона постає як кількісно-якісний, просторово-часовий, еволюційний процес закономірної зміни потенціалу соціалізації та поліпшення рівня добробуту населення.

Екологічна динаміка це теж процес у просторі і часі з кількісними та якісними змінами закономірного й еволюційного характеру але пов'язаний з силою тиску економічної активності на навколишнє середовище.

Зазначимо, що сформувати системну цілісну соціо-еколого-економічну модель на приведеному понятійному апараті до останнього часу не вдалося. Хоча подібні спроби робилися, але без диференціації чинників впливу на кількісні і якісні [2].

Проведені нами дослідження підтверджують, що в принципі методологічно можливо сформувати із специфічної різномірної інформації екологічного, економічного і соціального характеру блоки кількісних і якісних чинників. Спираючись на аксіоматичне визначення прикметника «кількісний», як деякого числа чи то кількості чого-небудь, та «якісний», як специфічної визначеність предмета, нами здійснювався перебір інформаційно-аналітичних характеристик, які підпадають під статистичний облік і дозволяють виразити якомога більшу кількість ознак через якомога менше число параметрів. При цьому досить важливим є питання про кількість змінних, якими має описуватися та чи інша складова суспільної динаміки. Фахівці для оперативної оцінки міри керованості будь-якого процесу рекомендують обмежуватися 7-11 характеристиками [4, с. 280].

Але для забезпечення реальної керованої суспільної динаміки виокремлення чинникового наповнення її складових недостатньо. Для вирішення питань в управлінському контексті потрібні моделі, яка синтезують кількісні й якісні здобутки в їх межах, зокрема, та в сукупності. Вся складність їх побудови полягає в застосуванні такої методології, яка б дозволила відтворити в узагальнюючих показниках різномірні чинникові впливи. Нами для формування моделей оцінки сукупного динамічного поступу і його складових було задіяно вже апробований інструментарій приведення різних показників до порівняного виду через індекси. Розрахунок індексів являє собою процес порівняння фактичних показників з еталонними. Побудова «ідеального об'єкта» несе в собі безумовно суб'єктивні оціночні навантаження. Ми, зокрема, в процесі аргументації того чи іншого еталону орієнтувалися на розвинені країни, а у разі відсутності показників для порівняння здійснювали оптимізаційні розрахунки.

Висновки. Грунтуючись на цих еталонах і рекомендаціях, нами були розраховані індекси по всім наборам чинників складових соціо-еколого-економічної динаміки і для їх експлікації виокремлено кваліфікаційні зони керованості ними. Звісно, йдеться про діагностику достатньо протяжних у часовому вимірі трендів, які несуть у собі очевидне прикладне навантаження важливе для осмислення кількісно-якісних взаємозалежностей виробництва, процесів соціалізації і екологізації.

Ми не маємо підстав стверджувати, що впровадження в практику аналітико-управлінської діяльності розроблених методологічних основ водночас ліквідує всі негаразди й надасть процесам суспіль-

ного цивілізаційного сходження чітко спрямованого характеру. Мова може йти про відкриття ними нових інструментально-організаційних можливостей до прийняття збалансованих управлінських рішень щодо забезпечення суспільної динаміки. Їх потенції до прийняття швидких управлінських дій за індикаторами, що надають сигнали про відкочування з тої чи іншої зони керованості суспільним поступом сприятимуть підвищенню результативності управління суспільною динамікою. З точки зору нової парадигми здійснення моніторингу й оцінки соціо-економіко-екологічної динаміки, яка зорієнтовує й враховує комплекс змін параметрів екологічного зростання і екологічного розвитку, слід продовжити апробацію її основних положень і реалізувати з тим потенційні здатності поєднання воедино суто аналітичних спроможностей та удосконалення системи управління.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білорус О.Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток / О.Г. Білорус, Ю.М. Мацейко. – К.: МАУП, 2005. – 492 с.
2. Валенкевич В.П. Обґрунтування оцінки соціо-еколого-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці / В.П. Валенкевич, О.О. Павленко, Ю.Т. Алібекова // Механізм регулювання економіки. – 2012. – № 3. – С. 16-25.
3. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика: монографія / З.В. Герасимчук. – Луцьк: Надстир'я, 2008. – 528 с.
4. Гусаров Ю.В. Управление: динамика неравновесности : науч. издание / Ю. В. Гусаров. – М. : Экономика, 2003. – 382 с.
5. Данилишин Б.М. Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений / Б.М. Данилишин, Л.Б. Шостак. – К.: СОПС Украины НАНУ, 1999. – 367 с.
6. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. В.М. Гейця. – К.: Ін-т екон. прогноз. НАН України; Фенікс, 2003. – 1008 с.
7. Масловська Л.Ц. Сталий розвиток продуктивних сил регіонів: теорія, методологія, практика: монографія / Л.Ц. Масловська. – К.: КНЕУ, 2003. – 365 с.
8. Мельник Л.Г. Методология развития: монография / Л.Г. Мельник. – Сумы: Университетская книга, 2005. – 602 с.
9. Програма дій «Порядок денний на XXI століття»: Ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро / 2-ге вид.; Пер. з англ.– К.: Інтелсфера, 2000. – 360 с.
10. Семиноженко В. Україна – 2015: не втратити своє майбутнє / В. Семиноженко, В. Гесць // День. – 2008. – 24 січня. – 16 с.
11. Сталий розвиток регіонів України / Наук. кер. М.З. Згуровський. – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – 197 с.
12. Хвесик М. Национальная парадигма устойчивого развития Украины / М. Хвесик // Устойчивое развитие. – 2012. – № 4. – С. 5-10.

УДК 369.01

Рад Н.С.

*кандидат економічних наук, доцент,
начальник головного управління
Пенсійного фонду України в Донецькій області*

ПЕНСІЙНА СИСТЕМА ЯК ФАКТОР ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовані окремі питання реалізації соціальної політики у сфері пенсійного страхування в умовах глобальної конкуренції. Дослідження сфокусовано на виявленні основних умов і тенденцій реалізації механізму пенсійної системи. У ході дослідження була застосована сукупність загальнонаукових методів: узагальнення, групування, аналізу досліджуваних категорій. Теоретичні узагальнення та висновки будувалися на підставі абстрактно-логічного методу. Автором запропоновані напрями удосконалення концепції конкурентоспроможності пенсійної системи в контексті стратегічних напрямків та особливостей соціально-економічного розвитку країни.

Ключові слова: пенсійна система, глобалізація, механізм, конкурентоспроможність, проблеми, особливості, удосконалення.

Рад Н.С. ПЕНСИОННАЯ СИСТЕМА КАК ФАКТОР ГЛОБАЛЬНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ: СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

В статье исследованы отдельные вопросы реализации социальной политики в сфере пенсионного страхования в условиях глобальной конкуренции. Исследование сфокусировано на выявлении основных условий и тенденций реализации механизма пенсионной системы. В ходе исследования была применена совокупность общенаучных методов: обобщения, группировки, анализа исследуемых категорий. Теоретические обобщения и выводы строились на основании абстрактно-логического метода. Автором предложены направления усовершенствования концепции конкурентоспособности пенсионной системы в контексте стратегических направлений и особенностей социально-экономического развития страны.

Ключевые слова: пенсионная система, глобализация, механизм, конкурентоспособность, проблемы, стратегия, усовершенствование.

Rad N.S. PENSION SYSTEM AS A FACTOR OF GLOBAL COMPETITIVENESS: STATE, PROBLEMS AND PROSPECTS

In this paper separate issues relating welfare implementation in the field of political and war-like instability are investigated. It is emphasized that joint and defined contribution systems of comprehensive state pension insurance and non-state pension schemes are the reflection of the state of society social and economic development. The investigation is focused on the identification of the features of pension system functioning during military activities. Problems related to provision of social safeguard and pension system administration are identified. The ways of improving the concept of pension system competitiveness taking into account its current state in the context of social and economic development are proposed.

Keywords: pension system, globalization, mechanism, competitiveness, problems, features, improvement.